

INFORMACINĖ VISUOMENĖ

Dvi *homo irretitus* dekadros: pradžios ir tęstys

Marius Povilas Šaulauskas

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto
 Filosofijos istorijos ir logikos katedros profesorius daktaras (HP)
 Department of Logic and History of Philosophy
 Faculty of Philosophy, Vilnius University, Professor, Doctor (HP)
 Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius
 Tel. (+370 5) 266 7617
 El. paštas: marius.saulauskas@fsf.vu.lt

Homo irretitus, globalinio skaitmeninio bendrabūvio valdovas ir pavaldinys, per pirmąjį šio tūkstantmečio dešimtmetį pakeitė esminius demografinio ir egzistencinio profilio bruožus. Jo amžiaus, lyties, gyvenamosios vietos ir kalbos bei kitos bazinės demografinės charakteristikos priartėjo prie bendrapasaulinio vidurkio. Jo vertybinė tinklainė vis menkiau tesiskiria nuo visai bendrabūvio populiacijai būdingų aksiologinių nuostatų: tapatumo, idealų ir fobijų turinys iš esmės prarado technologines konotacijas ir įgijo perdėm socialinių vertybių pobūdį. Tokią homo irretitus profilio kaitą lėmė telematinių interakcijų virtimas įprastinėmis kasdienį bendrabūvį konstituojančiomis konstantomis.

Pagrindiniai žodžiai: informacijos visuomenė, skaitmeninis sklastas, skaitmeniniai aborigenai, homo irretitus.

Šis straipsnis parašytas kaip trumpo teksto, parengto „Informacijos mokslams“ besibaigiant praėjusiam tūkstantmečiui, trumpa refleksija. Jame buvo įvardyta naujojo „informacijos eros“ žmogaus – *homo irretitus* – gimtis, punktyriškai nužymėti svarbiausieji jo gimimo liudijimo įrašai (Šaulauskas, 2000). Tokios parafrazuojančios atožvalgos žanro šaukiasi neblėstanti itin sparčiai vykusių pokyčių – globalinės nūdienio pasaulio telematizacijos – apmąstymo reikmė: kiek įmanoma aiškiau suvokti *hic et nunc* besisikleidžiantį įskaitmenintą bendrabūvį, anuomet dar palyginti kibiai suskliaustą tvarių erdvės ir laiko replių. Ir pavaizdu, kad nors *homo irretitus* – įtinklinančio ir sykiu įtinklinto, arba pakliuvusio į tinklą, žmogaus – kategorija nesulaukė visuotinės kartotės *a la wiki* ar anonimi-

niuose populiariųjų tinklaviečių komentaruose, ji buvo nejučia pastebėta ne tik akademinuose, bet ir viešuosiuose diskursuose (Bendyk: 2004; Muela-Meza, 2004; Sadlok, 2011). O tai teliudija neblėstantį dėmesį, skiriamą *telematizuojamo* (įveikinamo integruotais telekomunikacinių ir informacijos apdorojimo technologijų srautais) bendrabūvio sandaros virsmui bei pastangoms įvertinti jo spėjimą iki šiolei dar nematytą poveikio mastą bene visoms žmogiškojo buvimo lytims.

Dvidešimtmečio *homo irretitus* profilis

Atsispirdami į praėjusio dešimtmečio atneštas naujoves, galime klausyti: kiek ir kaip nūnai pasikeitė *homo irretitus* poży-

mių išsklotinė, susiklosčiusi šio tūkstantmečio praeityje? Čia pateikiami duomenys nuosekliai gretinami su *homo irretitus*, kurių bendras skaičius 1999 metų pabaigoje viršijo 200 milijonų asmenų, arba beveik penkis nuošimčius visų pasaulio gyventojų, trumpuoju sąvadu. Taigi, pagrindiniai *homo irretitus* profilio bruožai šiandieną, trečiojo tūkstantmečio antrojo dešimtmečio pradžioje, yra tokie:

amžius – mažiau nei 34 metai; [1999 metais: 35 metai ir du mėnesiai];

lytis – beveik po lygiai moteriška ir vyriška; [1999 metais: dvi dalys vyro, viena moters];

gyvenamoji vieta – Azija (44 proc.), Europa (22,7 proc.), Šiaurės Amerika (13 proc.); [1999 metais: Šiaurės Amerika (57 proc.), Europa (22 proc.), Azija (17 proc.)];

kalba – supaprastinta anglų, kinų ir makaronizuotos nacionalinės kalbos (*simple English, internet slang, emoticons, Globish, English*); [1999 metais: tarptautinio (tinklo) anglų, *International English, net English*];

(kultūrinis) tapatumas – kontroliuojamai tvarus anoniminis tinklažmogis (*nick, avatar*); [1999 metais: anoniminis tinklažmogis (*netizen, avatar*)];

darbo vieta – tinklavietės, stacionarioji ir mobilioji telematika: *intranet, extranet, internet*; [1999 metais: tinklavietės (*LAN, intranet, extranet, internet*)];

poilsio vieta – mobilioji telematika, tinklavietės ir telematizuotos fizinės interakcijos: socialiniai tinklai, interaktyvūs žaidybiniai portalai, „meetai“, internetas, SMS, P2P, (*multimedia*) IM; [1999 metais: tinklavietės (*newsgroups, chat rooms, portals*)];

idealai – anonimizuotas matomumas ir jo kontrolė (*hottie, hipster, geek, nerd, guru*); [1999 metais: tinklažina ir tinklavaldas (*geek, guru, high tech, hacker*)];

fobijos – tapatumo vagystė, kibernetinis, kibernetinis terorizmas (*identity theft, cyber spying, cyberterrorism*); [1999 metais: tinklataša bei tinklagriuvė (*computer virus, bug, spam, Y2K*)].

Amžius. Šio tūkstantmečio pradžioje pasaulio populiacijos amžiaus mediana buvo kiek mažesnė nei 26-eri metai, tad *homo irretitus*, tuomet ejęs 36-uosius metus, galėjo jaustis bendrapasauliniu senoliu. Tačiau tokiu tikrai nesijautė, nes jo gyvenamoje Vakarų civilizacijos aplinkoje kas penktas asmuo jau buvo sulaukęs 60-ies metų, o amžiaus mediana čia siekė net 40 metų (UN, 2002). 2011-aisiais pasaulinės populiacijos amžiaus mediana įpusėjo 29-uosius metus, vyrų ji buvo kiek daugiau kaip metais mažesnė už moterų (CIA, 2011), o pasaulinis *homo irretitus* amžiaus vidurkis 2010-aisiais tepakito palyginti menkai – labai tikėtina, bent keleriais metais atjaunėjo, nors tikslesnių duomenų, taip smarkiai prasiplėtus jo rezidavimo geografiniam, stokojuame.

Tokią *homo irretitus* amžiaus dinamiką lėmė bent kelios aplinkybės. Pirma, Azijoje vidutinis jo amžius pastaraisiais metais didėjo. Kinijoje, kuriai šiame žemyne kol kas tenka didžioji dalis, tai vyko ne tik dėl gerovės augimo, bet ir dėl ilgą laiką taikomos gimstamumo politikos, sendinančios visus krašto gyventojus. Tad dabar net 41 proc. kinų tinklažmonių yra sulaukę daugiau kaip 30-ies metų (Hasker, 2010). Bet toks Azijos senėjimas vis tiek jaunina pasaulinį globalinio tinklo pilietį, nes dauguma šio demografinio milžino internetu

tebėra jaunesni ir už vidutinį Žemės rutulio gyventoją. Be to, nuolat augant tarptautinei informacinių technologijų skverbties aprėpčiai į globalinį skaitmeninį bendrabūvį įtraukiami ir kiti jauno amžiaus arealai: ne tik Kinija ir Indija, bet ir Afrika bei kiti menčiau „išsivystę“ Pietų Amerikos, Indonezijos ir kiti kraštai. Antra, *homo irretitus* amžius sparčiau neauga ne dėl to, kad vyresni pasaulio gyventojai paliauja naudotis telematiniais padargais arba toliau senėja taip ir nepradėję jais naudotis. Jeigu būtų taip, *homo irretitus* eitų jaunyn nelygu suradęs jaunystės elekсыrą. Anaiptol – telematizacijos persmelktose valstybėse senyvo amžiaus žmonės vis gausiau įsilieja į tinklo vartotojų gretas, o ir jaunesnieji, vis labiau senėdami, jų neapleidžia. Tad galime nebodami spėti, kad *homo irretitus* metrika dar labai ilgai viršys bendrapasaulinę amžiaus medianą.

Beje, nūdienės Lietuvos amžiaus mediana jau viršija 40-ies metų ribą keleriais metais (CIA, 2011). Tad mes sykiu su visa vakarietiškosios civilizacijos bendrija *volens nolens* palengva artėjame dar prie Solono nubrėžto ir Aristotelio pakartoto aukščiausiosios žmogiškojo amžiaus brandos, *akme*, slenksčio. Ji, *akme*, visiškai pražysta sulaukus 49-erių, nes tokia jos pilnatvės formulė – septynetą sykių po septyneris: juk, anot Solono, būtent tada žmogus „pasiekia savąją galvojimo ir šnekėjimo viršūnę“ (Linforth: 1919). Tik vargu ar tai paguodžia demografiškai praprusintą bendruomenę, susirūpinusią nesulaikomu visuotinio pasaulio senėjimo maršu.

Lytis. 2011-aisiais tūkstančiui viso pasaulio moterų vidutiniškai teko 1013 vyrų (Lietuvoje, kaip ir kitose turtingose šalyse, atvirkščiai – moterų daugiau negu vyrų: pas mus jie tesudarė 88,8 proc.) ir ši pro-

porcija per dešimtmetį bent kiek ženkliau nekito (U.S. Census Bureau, 2011). O *homo irretitus* per tą laiką iš esmės pakeitė savo lytinę struktūrą – buvo smarkiai „feminizuojamas“, tad nuolat artėjo prie „hermafrodizacijos“ idealo. Dabar vyriškosios lyties tinklažmogių beliko vos 8 proc. daugiau negu moteriškosios, o juk tūkstantmečio pradžioje jų tebuvo vos trečdalis!

Kai kuriose šalyse *homo irretitus* išliko smarkiai maskulinizuotas, o kai kur tokio atotrūkio beveik neliko. Toli gražu negalime teigti, kad „skaitmeninė lyties skyla“ (*digital gender gap*) platesnė Afrikoje bei Azijoje ir siauresnė Vakarų kraštuose: štai Italijoje 2009 metais internetu naudojosi 41,7 proc. vyrų ir tik 21,5 proc. moterų, o Taivane šis santykis buvo apylygis, *resp.* 25,1 proc. ir 23,5 proc. (Moghaddam, 2010, p. 725). Tokią įvairovę lemia visų pirma kultūrinė bendrabūvio sankloda. Taip pat tai nereiškia, kad nyksta ir telematinio buvimo formų specifika, rodanti seksualinį tapatumą. Kad ir kaip būtų, kultūrinio paveldo diktuojamą lyties disproporciją itin efektyviai mažina telematikos skvarba – galime drąsiai manyti, kad jeigu internetu naudosis absoliuti dauguma Žemės gyventojų, lyties požiūriu *homo irretitus* niekuo nebesiskirs nuo pasaulinio visų gyventojų vidurkio.

O Lietuvoje tokia proporcija jau pasiekta. 2011-aisiais internete naršė 60 procentų moterų ir 61 proc. vyrų (Lietuvos statistikos departamentas, 2011a). O turėdami galvoje, kad vyrų pas mus gerokai mažiau, lietuviškąjį *homo irretitus* jau galime laikyti labiau moteriškosios giminės. Kaip, beje, ir dar tik siekiantį *akme* brandos *homo academicus lituanus*. Labai tikėtina, kad tokią tendenciją ir toliau palaikys vietinio kultūrinio kodo, skatinančio nekantrų

vyriškosios giminės aktyvumą, inercija ir globalinis mokslo bei studijų demokratizacijos vėjus.

Gyvenamoji vieta. 1999-ųjų pabaigoje pasaulyje iš viso tebuvo 248 milijonai interneto vartotojų, arba 4,1 proc. visų gyventojų (Nua, 2000), o 2011-aisiais – jau 2,2 milijardo, arba 32 proc. (Internet World Stats, 2011). Tūkstantmečio pradžioje kone visi tinklažmogiai (tiksliau – net 94 proc.) gyveno keturiasdešimtyje turtingiausių valstybių ir beveik kas trečias turėjo bent bakalauro laipsnį (Unesco, 2000, p. 31).

Pastaroji aplinkybė itin pavaizdžiai rodo anuomet karaliavusio globalinio skaitmeninio sklauto galią. O vos po dešimties metų skaitmeninis sklautas paliovė būti universalis, t. y. ir endogenine, ir egzogenine, socialinės atskirties forma. Viena, jis sustiprėjo tarptautiniame, arba egzogeniniame, lygmenyje – dar labiau atskiria valstybes ir regionus. Antra, nacionaliniu, arba endogeniniu, lygmeniu jis nykstamai sumenko – netrukus absoliuti dauguma kurio nors krašto populiacijos narių turės, o nemažai jau ir turi, iš esmės vienodas galimybes naudotis skaitmeninėmis technologijomis. Maža to, skaitmeninės interakcijos tapo ne tik masiškai pasiekiamos, bet ir dominuojančios ir net neišvengiamos. Galimybė be jų apsieiti reikalinga vis didesnių socialinių, ekonominių ir kultūrinių sąnaudų. Štai tik 93 asmenys, arba 12,1 proc. Vatikano gyventojų, nūnai yra interneto vartotojai. 2000-aisiais jų taip pat buvo 93 (Internet World Stats, 2011) – tik vargu ar šis pavydėtinas stabilumas laikytinas globalinio skaitmeninio sklauto ar nepritekliaus ženklų.

Savo ruožtu 2011-aisiais topografinės *homo irretitus* charakteristikos taip pat pri-tapo prie drastiško telematizuotos populia-

cijos prieaugio. Tinklažmogiai dabar paži-rę po visus kraštus – daugiausia jų, beveik pusė (44 proc.), Azijos valstybėse; ma-žiausia (vos 5,7 proc.) – Afrikos (Internet World Stats, 2011). Kaip ir anksčiau, jie susitelkę miestuose, tačiau tai irgi nerodo jų išskirtinumo – jau kuris laikas dauguma Žemės gyventojų taip pat yra miesčionys.

Kalba. Kaip ir anksčiau, *homo irretitus* vis dar labiausiai šneka angliškai, nors ir tapo pats tikriausias poliglotas. Iš pirmosios vietos anglų kalbą, tiksliau – supras-tintąją anglų kalbą (*simple English*) – stu-mia kinų. Skirtumas dabar besudaro vos kelis nuošimčius (anglų – 26,8 proc.; kinų 24,2 proc.; Internet World Stats, 2011). Kita vertus, *simple English* dominavimą palaiko anglakalbė Indija. Kadangi pasta-rojoje interneto skvarba net keturis kartus mažesnė negu Kinijoje (36,3 proc. *versus* 8,4 proc.), ateityje dėl esamo telematikos skvarbos tempo anglų kalbos pozicijos turi stiprėti. Pastebimiausia *homo irretitus* lin-gvistinės savasties žymė – makaronizmo šnekant bet kuria kalba gausumas. Tam talkina ne tik ir ne tiek formaliai ženklina-mi „šypsniai“ (*smiles*), kiek daugiakalbiai žargonizmai, sulydantys angliškuosius ir nacionalinių kalbų morfus į plačiai var-tojamas frazių santrumpas ir jų simboli-nes išraiškas (lietuviškieji makaronizmai semiasi stiprybės iš angliškos ir rusiškos leksikos, pvz.: *basavykas, klava, kompas, meetas, nikas, procas, subas, trolinti, tu-ristiakas*).

Tapatumas. Smarkiai išaugus telega-tinės erdvės svarbai bei joje praleidžia-mam laikui, anksčiau besąlygiškai domi-navusį sporadiškąjį anonimiškumą ima varžyti tapatybės (arba tapatybių) tvarumo poreikis. Be pastovaus išsivardijimo neįma-noma istorinė perspektyva, o be jos nega-

limas ir visavertis telematinis bendrabūvis. Juk jis, kaip ir fiziškai įvietintas socialinis buvimas, yra reikalingas visos žmogiškųjų santykių gamos: pažįstamumo ir nuspėjamumo, keistumo ir nuostabos, senybių ir naujybių. Ypač tai matyti socialiniuose tinkluose ir blogosferoje – čia *homo irretitus* vis dažniau prisistato netgi savo tikroju vardu nepaisydamas nuo to pareinančių nepatogumų ir pavojų.

Tačiau dažniausiai pasitaikanti praktika kitokia: viena vertus, siekiama pasirinkti tokį ilgalaikį telematinį identitetą, kuris fiksuotų ir svarbias fizinio tapatumo charakteristikas, t. y. būtų idealizuota ar šaržuota pastarųjų parafrazė. Skaitmeninius pramus stengiamasi verti ant tikro karkaso, melagystę paremti tiesos šiupiniais (Gatson, 2011). Kita vertus, nevengiama naudotis iš karto keliomis skaitmeninėmis tapatybėmis, lygiai kaip ir keliais ar net keliolika el. pašto adresų. Gausu, ypač telematinių grupinių žaidimų erdvėje, ir tokios įsivardijimo praktikos, kuri yra paremta ne įvietinto, o virtualaus bendrabūvio realijomis bei jų susiklostymo istorija (Bates, 2009).

Darbo vieta. Nuo šio tūkstantmečio pradžios *homo faber irretitus* elgesys kokybiškai pakito palyginti nedaug: įprastines tinklavietėmis ir stacionarią telematiką grįstas interakcijas papildė mobiliųjų technologijų teikiamos galimybės, išplečiančios išsigalėjusių skaitmeninės verslininkystės praktiką (tiek vidinius, *B2B*, tiek ir išorinius, *B2C*). Taip atsitiko visų pirma dėl to, kad verslas nuo seno ėjo globalinės informacijos visuomenės plėtros priešakyje. Būtent verslas netruko suręsti telematinės infrastruktūros pagrindus, atkakliai diegė bazinius jos naudojimo principus bei *eo ipso* įgijo tolesnės plėtros pagreitį ir

tokios plėtros kryptingumo inerciją. Todėl ir didžiausios įskaitmenintos darbavietės permainos buvo veikiau kiekybinės – telematizuotos verslininkystės mastas išaugo tiek, kad šiandieną be elektroniniais padargais įbūtintos sankalbos *homo faber*, koks jis yra *hic et nunc*, gyvuoti jau vargiai tegali. O Lietuvoje jau prieš gerą dešimtmetį kompiuterinis raštingumas, įskaitant ir naudojimąsi tinklu, buvo būtinas ir itin svarbus bene visų darbų pareiginio aprašo reikalavimas. Tad nieko nestebina Lietuvos statistikos departamento pranešimas, kad „2011 m. pradžioje kompiuteriais ir internetu naudojosi 98 procentai gamybos ir paslaugų įmonių, kuriose dirbo 10 ir daugiau darbuotojų. Plačiau naudojosi internetu naudojosi 91 procentas įmonių“ ir t. t. ir pan. (Lietuvos statistikos departamentas, 2011b).

Poilsio vieta. Kaip ir darbo vieta, įskaitmeninto poilsio būdai labiausiai kitęjo veikiami mobiliųjų technologijų plėtros. Judrioji telematika virsta poilsinio ir pramoginio bendrabūvio dominante: ji skverbiasi ne tik į stacionarias tinklavietes bei radijo ir televizijos transliacijas, bet, kas itin svarbu, tampa vis svaresniu betarpiškųjų interakcijų elementu. Vis dažniau net ir „tikri“ susitikimai bei sambūriai neapsieina be elektroninių padargų naudojimo – gyvai pramogaujama ir ilsimasi, vaikštinėjama ir stovima, šnekamasi ir tylima tuo pat metu būnant ir virtualioje terpėje: naršant tinkle, keičiantis žinutėmis, darant ir transliuojant įrašus. Mobiliosios informatizacijos mastas ir jos skvarba pavirto ne tokio elgesio kliuviniu, o jo paskata. Štai 2010 ir 2011 metų sandūroje atlikto tyrimo pagrindu Lietuvos informacinės visuomenės plėtros komitetas (IVPK) paskelbė nereikalaujanti didesnių paaiškinimų iškalbingo

pavadinimo pranešimą: „Lietuvoje kompiuteriu ir internetu naudojasi visi 15–19 metų amžiaus jaunuoliai“ (IVPK, 2011). Ir naudojasi ne tik visi, bet ir visur ir visaip. Taip vis labiau nyksta dar prieš dešimtmetį palyginti nesunkiai pamatomos ribos tarp skaitmeninės virtualybės ir fizinės realybės, tarp bendravimo globaliniuose socialiniuose tinkluose ir intymios pokalbio artumos, tarp skaitmeninio polilogo fragmentacijos ir dialoginio šnekėjimo vienalytiškumo, tarp anonimizuotos būties naujoviškoje niekur ir visur ertmėje ir buvimo senojoje čia ir dabar įsmenintoje erčioje.

Idealai. Per pirmąjį šio tūkstantmečio dešimtmetį tinklažinos ir tinklavaldos idealus pakeitė anonimizuoto matomumo ir jo kontrolės siekinys. Kai globalinis tinklas tapo visuotinai prieinamas, jo technologinių veikimo principų išmanymas prarado savo prestižinę aurą ir svarbą. Lygiai kaip išplitus automobiliams garbinga automechaniko profesija prarado savo išskirtinį spindesį, lygiai taip ir programavimo žinovas nūnai atsidūrė tarp įprastinių, niekuo ypatingu neišsiskiriančių paslaugų teikėjų. Lygia greta sumenko technologinis kompiuterikos ir tinklo vartotojų išprusimas – juk ir pirmųjų automobilių savininkai, palyginti su dabartinais, buvo tikri šio technikos stebuklo žyniai. Masinis telematikos paplitimas esmingai supaprastino būtinąsias jos vartosenos kompetencijas, nustelbdamas profesionaliai įvaldytos tinklažinos ir tinklavaldos svarbą. Tinkle svarbiausia tai, kas svarbiausia visur, t. y. ne tik jame – ne tinklo veikimo mechanizmų išmanymas, o gebėjimas jais efektyviai pasinaudoti kaupiant įprastines bendrabūvio gėrybes. Iš čia – dėmesys savajam tapatumui, t. y. tam, koks jis atrodo viešybėje: kas, ką

ir kaip apie mane sako. Ir nuolatinis savojo tapatumo koregavimo, jo konstravimo, retušavimo ir pataisymo rūpestis. Todėl ir labiausiai lankomos tinklavietės – tos, kurios „arčiausiai“ kasdienio buvimo, tos, kurios palaiko socialinį saitą (*Facebook, YouTube, Twitter* etc.) ir įgalina tokio saito palaikymo būdų iešką (visų pirma *Google, Yahoo* ir *Baidu*). Štai ir 2011 metų vasarą Europos gyventojai daugiausia laiko praleido socialiniuose tinkluose (ComScore, 2011), tas pat pasakytina ir apie kitus žemynus: tokio pobūdžio tyrimų rezultatai vos per kelerius metus spėjo tapti trivialiu dalyku.

Fobijos. Sutinkamai su idealų perkaita mainėsi ir *homo irretitus* baimės ir košmarai. Technogenines tinklagriuvos negandas pakeitė socialinės – tapatumo vagystės ir grėsmės asmeninio gyvenimo saugumui. Štai garsusis kompiuterikos pionierius Gordonas Bellas, pradėjęs septintąją dešimtį, 2004 metais ėmė nešioti telematinį visa ką fiksuojantį įtaisą, kuris įgalino „gyvenrašą“ (*LifeLog*): nepaliaujamai įrašinėdami visa, ką veikiamo, galime detaliai fiksuoti savo kasdienio buvimo istoriją. Ir ji sutelpta vos į vieną gigabaitą per mėnesį arba vieną megabaitą per valandą. Ar esame tikri, kad tokie telematiniai sekimo padargai netaps arba jau nėra visuotinio sekimo košmaro tikrove? Telematizuoto globalinio panoptikumo šmėkla netgi tapo spartesnės tinklo sklaidos ir jo technologinės raidos kliuviniu, pristabdančiu elektroninės prekybos ir naujosios debesinės komputacijos (*cloud computing*) perspektyvas: juk debesijos technologijos *prima facia* akivaizdžiai įtvirtina šios paslaugos teikėjo visagalystę ir sykiu principinį vartotojo nesavarankiškumą disponuoti savaisiais informaciniais ištekliais, o kartu

ir savuoju tapatumu. Tačiau būtent tokio pobūdžio, t.y. decentralizuojančios informacijos, sankaupas technologijos kaip sykis ir gali ne tik palengvinti ir atpiginti *homo irretitus* gyvavimą, bet ir padidinti jo telematinio buvimo konfidencialumą ir saugą. Kad ir kaip būtų, šiandieną tinkle

labiausiai bijomasi netekti to, kas daugiausia branginama ir už jo ribų, – tai kruopščiai prižiūrima savojo tapatumo neliečiamybė, kantriai konstruojama, bet dėl to nė kiek ne mažiau svarbi ir tikra žmogiškojo bendrabūvio savastis, išvirtusi realios virtualybės duotimi.

LITERATŪRA

BATES, M. C. (2009). Persistent Rhetoric for Persistent Worlds: The Mutability of the Self in Massively Multiplayer Online Role-Playing Games. *Quarterly Review of Film & Video*, Vol. 26, Issue 2, p. 102–117. Philadelphia: Routledge.

BENDYK, E. (2004). *Antymatrix. Człowiek w labiryntyce sieci*. Warszawa: Wydawnictwo W. A. B.

ComScore Media Metrix (2011). ComScore Releases Overview of European Internet Usage for May 2011. *Press Releases*, London, UK, July 6, 2011 [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.comscore.com/Press_Events/Press_Releases/2011/7/comScore_Releases_Overview_of_European_Internet_Usage_for_May_2011>.

CIA, The Central Intelligence Agency (2011). *The World Factbook*, August 16, 2011. The Central Intelligence Agency (CIA) [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/xx.html>>.

GATSON, S. N. (2011). Self-Naming Practices on the Internet: Identity, Authenticity, and Community. *Cultural Studies/Critical Methodologies*, Vol. 11, Issue 3, p. 224–235. Urbana–Champaign: Sage Publications.

HASKER, S. (2010). *The Digital World*. Nielsen China Forum: The Nielsen Company [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://chinamedia360.com/upload_data_bank/DataBank_201104141148019936.pdf>.

Internet World Stats (2011). *World Internet Usage and Population Statistics*, July 19, 2011. Miniwatts Marketing Group [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.internet-worldstats.com/stats.htm>>.

IVPK (2011). Lietuvoje kompiuteriu ir internetu naudojasi visi 15–19 metų amžiaus jaunuoliai.

Naujienos, 2011-06-16 [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ivpk.lt/news/1715/21/Lietuvoje-kompiuteriu-ir-internetu-naudojasi-visi-15-19-metu-amziaus-jaunuoliai>>.

Lietuvos statistikos departamentas (2011a). Lietuvos moterys – labiausiai išsilavinusios Europos Sąjungoje. Pranešimas spaudai, 2011-03-04 [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=8938>>.

Lietuvos statistikos departamentas (2011b). Informacinių technologijų panaudojimas įmonėse 2011 m. Pranešimas spaudai, 2011-07-26 [žiūrėta 2011 m. liepos 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/news/view?id=9220&PHPSESSID=5c47d6dd9693030ea24690400a0447b0>>.

LINFORTH, I. M. (1919). *Solon the Athenian*. Berkeley: University of California press.

MOGHADDAM, Golnessa Galyani (2010). Information technology and gender gap: toward a global view. *Electronic Library*, Vol. 28, Issue 5, p. 722–733. Bingley: Emerald Group Publishing Limited.

MUELA-MEZA, Z. M. (2004). Una introducción a la crítica de los desafíos teóricos y prácticos que enfrentan los integrantes de los repositorios públicos de conocimiento en el fenómeno de la sociedad de la información. *Pez de Plata: Bibliotecas Públicas a la Vanguardia* [žiūrėta 2011 m. liepos 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://hdl.handle.net/10760/6190>>.

Nua (2000). „How Many Online?“ – Nua Internet Surveys. Nua Ltd. and others, 2000.03.02 [žiūrėta 2000 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.nua.ie/surveys/how_many_online/index.html>.

SADLOK, M. (2011). Homo irretitus – indywidualista czy członek społeczeństwa obywatelskiego? www.racjonalista.pl [žiūrėta 2011 m. liepos 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,1906>>.

ŠAULAUSKAS, M. P. (2000). Pirmoji paskutinė dekada: tinklažmogio – *homo irretitus* – pradžios; *Homo informaticus* apžavas: du prietarai, trys sva-jos. Informacijos mokslai, t. 10, p. 45–48, 39–44. Vilnius: VU.

UN (United Nations), Population Division, DESA. 2002. World Population Ageing 1950–2050. New York: UN, 2002.

Unesco, Institut de statistique (2000). *Facts and Figures 2000*. Paris: Unesco Institute for Statistics.

U.S. Census Bureau (2011). World Midyear Population by Age and Sex for 2011. – U.S. Census Bureau. International Data Base. World Population by Age and Sex [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.census.gov/population/international/data/idb/worldpop.php>>.

THE TWO DECADES OF *HOMO IRRETITUS*: BEGINNINGS AND CONTINUA

Marius Povilas Šaulauskas

S u m m a r y

The social demographic and axiological profile of the present-day *Homo irretitus*, the true master and all together humble servant of the globally digital world, exhibits a considerable change when compared with its stance at the very beginning of the current millennium. Its basic demographic characteristics such as age distribution, sex, nationality, place of residence, etc. steadily approach the world-wide average figures. The same tendency applies to the complex axiological plexus: the

patterns of self-identity, as well as aspirations and worries have lost their former technocentric load and acquired forthright flavor of common socially oriented values. This overarching transformation was insistently determined by the steady conversion of telematically mediated digital interactions into the routinely constitutive vehicles of everyday lifeworld taken as a whole.

Keywords: information society, digital divide, digital aborigens, *homo irretitus*.